

Populärvetenskaplig sammanfattning

Kommunal masshantering för ökad återanvändning av massor i byggsektorn

Byggsektorn står för en betydande del av klimatpåverkan, varav dagens hantering av massor är en stor bidragande faktor. Detta arbete undersöker därför möjligheter och utmaningar för kommunal masshantering, för att öka återanvändningen av massor och minska klimatpåverkan.

I bygg- och anläggningsverksamheter uppkommer det ofta överskottsmaterial av mineraliskt ursprung genom exempelvis grävning, sprängning eller rivning. Detta material kan bestå av sand, grus, jord eller lera och benämns ofta som massor. Hanteringen av dessa massor står idag för 16% av de totala utsläppen i anläggningsprojekt och hanteras ofta linjärt i stället för cirkulärt. Detta medför att stora mängder massor deponeras och den största mängden avfall inom sektorn är jord- och schaktmassor, vilket leder till att värdefulla resurser går förlorade. För att nå de nationella och internationella klimatmålen är det därför nödvändigt att hitta alternativa arbetssätt som minskar klimatpåverkan från dagens masshantering.

Syftet med detta examensarbete är att undersöka hur massor hanteras idag och hur de skulle kunna hanteras för att öka återanvändning, minska deponering och främja en mer hållbar resursanvändning inom byggbranschen. Studien fokuserar på kommuners arbete med masshantering och hur kommuner själva kan ansvara för de uppkomna massorna för att öka återanvändningen inom kommunens bygg- och anläggningsprojekt.

Idag lägger många kommuner över ansvaret för masshanteringsfrågor på entreprenörer, vilket kan bli dyrt och ansvaret går förlorat. Ett problem med detta är också att entreprenörer kopplas in i ett för sent skede, vilket gör det svårt att planera för masshanteringsaspekter. Det finns dock en del kommuner som själva ansvarar över de uppkomna massorna och återanvänder dessa i sina egna projekt. Tre av dessa kommuner som påbörjat arbetet med kommunal masshantering är Helsingborg stad, Norrköpings kommun och Karlstads kommun. Från intervjuer med dessa har framgångsfaktorer för cirkulär masshantering identifierats. Framgångsfaktorerna är bland annat att integrera masshantering redan i planeringsfasen av projekt, lagring av massor på en kommunal yta och att se massor som en resurs snarare än avfall. Kommunerna upplever även en del utmaningar, inkluderat geologiska förutsättningar, föroreningar, brist på samordning mellan projekt och aktörer, samt att det är tidskrävande att ändra en kommuns arbetssätt. De tre kommunerna visar dock att det är möjligt för en kommun att i praktiken ansvara för hanteringen av massor själva och att det finns fördelar med detta arbetssätt.

Beräkningar genomförda i studien bekräftar fördelar med kommunal masshantering genom att visa på både miljömässiga och ekonomiska fördelar med återanvändning av massor. I beräkningarna är transporten den huvudsakliga utsläppsfaktorn, samt står för en stor del av de totala kostnaderna, vilket visar på vikten av lokal masshantering. Kommuner har därmed en viktig roll och möjlighet att bidra till en mer hållbar masshantering. Kommunal masshantering är en möjlig del av lösningen för en förändring av systemet som helhet och för att nå en mer hållbar byggbransch. Studien förväntas bidra med kunskapsutveckling samt vägleda de kommuner som vill utveckla arbetet med kommunal masshantering.